

Kulak Burun Boğaz Polikliniğine Başvuran Bireylerin Tıkayıcı Uyku Apne Sendromu ile İlgili Bilgi Düzeyleri

Knowledge Levels of Obstructive Sleep Apnea Syndrome of Individuals Admitted to Ear Nose Throat Clinic

Süleyman Emre KARAKURT, Mehmet Fatih KARAKUŞ, Fakih Cihat ERAVCI, Mustafa ÇOLAK, Serdar ENSARİ, Kürşat Murat ÖZCAN

Ankara Numune Eğitim Araştırma Hastanesi, Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Kliniği, Ankara, Türkiye

Yazışma Adresi
Correspondence Address

Süleyman Emre KARAKURT
Ankara Numune Eğitim Araştırma Hastanesi, Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Kliniği, Ankara, Türkiye
E-posta:
suleymanemrekarakurt@gmail.com

Geliş tarihi \ Received : 29.04.2019
Kabul tarihi \ Accepted : 16.06.2019
Elektronik yayın tarihi : 19.11.2019
Online published

Bu makaleye yapılacak atıf:
Cite this article as:
Karakurt SE, Karakuş MF, Eravcı FC, Çolak M, Ensari S, Özcan KM. Kulak burun boğaz polikliniğine başvuran bireylerin tıkayıcı uyku apne sendromu ile ilgili bilgi düzeyleri. Akd Tıp D 2020;2:237-40.

Süleyman Emre KARAKURT
ORCID ID: 0000-0002-3394-8119
Mehmet Fatih KARAKUŞ
ORCID ID: 0000-0002-6264-5416
Fakih Cihat ERAVCI
ORCID ID: 0000-0001-9092-7923
Mustafa ÇOLAK
ORCID ID: 0000-0002-3191-4134
Serdar ENSARİ
ORCID ID: 0000-0002-6518-773X
Kürşat Murat ÖZCAN
ORCID ID: 0000-0002-5262-0565

ÖZ

Amaç: Tıkayıcı Uyku Apnesi Sendromu ile ilgili bireylerin bilgi düzeyini ölçmek için bir anket geliştirilmesi ve sağlık çalışanı olmayan bireylerin bilgi düzeylerinin ölçülmesi.

Gereç ve Yöntemler: Tıkayıcı uyku apnesi sendromu ile ilgili bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan tarafımızca geliştirilmiş olan bir anket, Kulak Burun Boğaz polikliniğine başvuran bireylere uygulandı. Her bireye uygulanan anketin doğru cevaplarının, tüm sorulara oranı yüzde olarak hesaplandı ve doğru cevap verme yüzdesi elde edildi. Ankete katılan bireylerin doğru cevap yüzdesi ortalamaları; cinsiyet, yaş grupları, ve eğitim düzeyine göre hesaplandı. Gruplar arasında doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları arasındaki farklar araştırıldı.

Bulgular: Erkek ve kadın grupları doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları sırası ile 56,13±22,35 ve 59,02±25,24 idi, fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmadı (p=0,307). Otuz yaş altı, 30-40 yaş, 40-50 yaş, 50-60 yaş ve 60 yaş üstü grupları doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları sırası ile, 59,28±15,42, 61,66±22, 57,22±27,63, 58,68±21,7 ve 48,82±23,15 idi, gruplar arasında fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmadı (p=0,583). Ortaokul ve altı, lise, yükseköğretim ve üstü grupları doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları sırası ile, 45,38±23,32, 62,4±16,6 ve 74,68±21,24 idi, gruplar arasında fark istatistiksel olarak anlamlı saptandı (p<0,001).

Sonuç: Çalışmamızdan elde edilen veriler, tıkayıcı uyku apne sendromu hakkında bireylerin eğitim düzeyi arttıkça, bu sendrom ile ilgili bilgi düzeyinin de arttığını destekler niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: Obstrüktif uyku apnesi, Anket, Bilgi düzeyi

ABSTRACT

Objective: To develop a questionnaire to assess the level of knowledge of non-health workers on the obstructive sleep apnea syndrome.

Material and Methods: A questionnaire developed by us aiming to assess the level of knowledge about obstructive sleep apnea syndrome was administered to individuals who presented at the ear nose throat clinic. The ratio of correct answers to all answers was calculated as a percentage and the correct answer percentage was obtained. The mean percentage of correct answers of the individuals was calculated according to gender, age groups, and education level. Differences between the percentage of correct answers among the groups were investigated.

Results: The mean percentages of correct answers in the male and female groups were 56.13±22.35 and 59.02 ± 25.24 respectively, and the difference was not statistically significant (p=0.307). The mean correct answer percentage of the below 30 years, 30-40 years, 40-50 years, 50-60 years and over 60 years groups were 59.28±15.42, 61.66±22, 57.22±27.63, 58.68±21.7 and 48.82±23.15 respectively, and difference was not statistically significant (p=0.583). The mean correct answer percentage of the secondary school, high school and higher education groups were 45.38±23.32, 62.4±16.6 and 74.68±21.24 respectively and the difference was statistically significant (p<0.001).

Conclusion: The data obtained from our study indicate that the level of knowledge this syndrome increases as the level of education of the increases.

Key Words: Obstructive sleep apnea, Questionnaire, Knowledge level

GİRİŞ

Tıkayıcı uyku apnesi sendromu (TUAS) kardiyovasküler hastalık riskini artıran ve serebrovasküler olay gibi hayatı tehdit eden durumlarla ilişkili olan, prevalansı orta yaşlarda %2-4, ileri yaşlarda %20'nin üzerine çıktığı bildirilen bir sendromdur (1-3). Ağır ve orta TUAS'a sahip erkeklerin %82'sinin, kadınların %93'ünün tanı almadığı tahmin edilmekte ve bu durumun hastalar, hatta doktorların uyku sağlığı ile ilgili bilgi eksikliğine bağlı olduğu düşünülmektedir (4-6). Tıkayıcı uyku apnesi prevalansının artan obezite ve yaşam süresine paralel olarak artması olasıdır (7-9). Dolayısı ile ilerleyen yıllarda, tanı almamış TUAS'lı bireylerin sayısının artacağı ve bu durumun neden olduğu halk sağlığı probleminin de artacağı öngörülebilir. Sağlık çalışanlarının TUAS ile ilgili farkındalığını değerlendiren anketler geliştirilmiş ve bu konuda çalışmalar yapılmıştır. Bireylerin bu hastalık hakkındaki bilgi düzeylerini ve bunu etkileyen faktörleri ortaya koyan bir anket ve bu konuda yapılmış bir çalışmaya İngilizce literatürde rastlanılmamıştır. Bu çalışmada geliştirdiğimiz anket yardımı ile kulak burun boğaz polikliniğine başvuran bireylerin TUAS bilgi düzeylerinin ölçülmesi ve bu bilgi düzeylerini etkileyen faktörlerin varlığının araştırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Çalışma için SBÜ Ankara Numune Suam Klinik Araştırmalar etik kurul onayı (karar no: E-18-1991) alınmıştır. Çalışmamız uyku hastalıkları sertifikasına sahip bir hekimin hazırladığı sorulardan oluşan bir anket ile yapılmış ve soruların anlaşılabilirliği açısından pilot çalışma yapılmış 10 hekim ve 15 sağlık personeli olmayan birey tarafından doldurulduktan sonra, anketi dolduran bireylerden alınan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Ankette demografik sorular, eğitim düzeyi ve tıkayıcı uyku apnesinin tanımı, bulgu ve semptomları, teşhisi, etkileri ve tedavisi konusunda bireyin bilgisini ölçen bilgi soruları mevcuttu. Anket 10 sorudan oluşmakta ve "evet", "hayır" ve "bilmiyorum" cevap seçeneklerinden oluşmaktaydı (Şekil 1).

Tıkayıcı uyku apnesi sendromu ile ilgili bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan Tıkayıcı Uyku Apnesi Bilgi Düzeyi Anketi (TUABDA), Kulak Burun Boğaz Polikliniğine başvuran ve araştırmaya katılmayı kabul eden bireylere uygulandı. Okuma yazma bilmeyen, sağlık personeli olan ve daha önce tıkayıcı uyku apnesi teşhisi konmuş bireyler çalışmadan dışlandı. Her bireye uygulanan anketin doğru cevaplarının, tüm sorulara oranı yüzde olarak hesaplandı ve doğru cevap verme yüzdesi elde edildi. Ankete katılan bireylerin doğru cevap yüzdesi ortalamaları; cinsiyet, yaş grupları ve eğitim düzeyine göre ayrı ayrı hesaplandı. Gruplar arasında doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları arasındaki farklar araştırıldı.

Verilerin dağılımını değerlendirmek için Shapiro-Wilk testi kullanıldı. Ortalamalar standart sapma ile birlikte verildi. Ortalamalar yönünden farkın önemliliği, grup sayısı 2 olduğunda bağımsız gruplarda Student's t-testi veya Mann-Whitney U testi ile değerlendirildi. Ortalamalar yönünden farkın önemliliği, grup sayısı 2'den fazla olduğunda Kruskal-Wallis testi ile değerlendirildi. P<0.05 değeri anlamlı olarak kabul edildi. İstatistiksel değerlendirme için SPSS statistical software (SPSS Inc.; version 21.0 Chicago, IL, USA) kullanıldı.

BULGULAR

Araştırmaya katılmayı kabul eden 147 bireyin 72'si (%49) kadın, 75'i (%51) erkeklerden oluşmaktaydı. Bireylerin yaş ortalaması 45,5±12,26 olarak saptandı. Tüm bireylerin doğru cevap yüzdesi ortalaması 57,55±23,77 olarak saptandı. Hastaların demografik özellikleri ve tüm bireylerin doğru cevap yüzdesi ortalaması Tablo I'de görülmektedir. Kadın ve erkek grupları doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları sırası ile 59,02±25,24 ve 56,13±22,35 idi, gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmadı (p=0,307) (Tablo II). Otuz yaş altı, 30-40 yaş, 40-50 yaş, 50-60 yaş ve 60 yaş üstü grupları doğru cevap verme yüzdesi orta-

	Doğru	Yanlış	Bilmiyorum
Tıkayıcı uyku apnesi, uyku sırasında nefesin yineleyen durmalarıdır (Doğru cevap: Doğru)			
Tıkayıcı uyku apnesinin başlıca bulguları horlama ve gündüz uyku halidir (Doğru cevap: Doğru)			
Kilo arttıkça uyku apnesi görülme riski azalır (Doğru cevap: Yanlış)			
Horlayan her kişide uyku apnesi hastalığı vardır (Doğru cevap: Yanlış)			
Uyku apnesinin teşhisi için özel bir tetkik gerekli değildir (Doğru cevap: Yanlış)			
Tıkayıcı uyku apnesi hastalığına sahip kişilerde hipertansiyon, kalp hastalıkları riski artar (Doğru cevap: Doğru)			
Tıkayıcı uyku apnesinin sonuçlarından birisi direksiyon başında uyumaya bağlı trafik kazalarıdır (Doğru cevap: Doğru)			
Uyku apnesi hastalığı, tedavisiz kendiliğinden geçebilir (Doğru cevap: Yanlış)			
Uyku apnesinde en etkili tedavi yöntemlerinden biri hava maskesi kullanmaktır (Doğru cevap: Doğru)			
Tıkayıcı uyku apnesi çocuklarda görülmez (Doğru cevap: Yanlış)			

Şekil 1: Bireylere uygulanan Tıkayıcı Uyku Apnesi Bilgi Düzeyi Anketi (TUABDA).

Tablo I: Hastaların demografik özellikleri ve tüm bireylerin doğru cevap yüzdesi.

Cinsiyet	Kadın [n(%)]	72(49)
	Erkek [n(%)]	75(51)
Yaş*		45,5±12,26
Doğru cevap yüzdesi*		57,55±23,77

*Ortalama ve standart sapma ile birlikte verilmiştir.

Tablo II: Cinsiyetlere göre doğru cevap yüzdeleri.

Cinsiyet	Doğru Cevap Yüzdesi*	p
Kadın (n=72)	59,02±25,24	0,307
Erkek (n=75)	56,13±22,35	

*Ortalama ve standart sapma ile birlikte verilmiştir.

Tablo III: Yaş gruplarına göre cevap yüzdeleri.

Yaş Grupları	Doğru Cevap Yüzdesi*	p
<30 (n=14)	59,28±15,42	0,583
30-40 (n=24)	61,66±22	
40-50 (n=54)	57,22±27,63	
50-60 (n=38)	58,68±21,7	
>60 (n=17)	48,82±23,15	

*Ortalama ve standart sapma ile birlikte verilmiştir.

Tablo IV: Eğitim düzeyi gruplarına göre cevap yüzdeleri.

Eğitim Düzeyi	Doğru Cevap Yüzdesi*	p
Ortaokul ve altı (n=65)	45,38±23,32	<0,001
Lise (n=50)	62,4±16,6	
Yükseköğretim ve üstü (n=32)	74,68±21,24	

*Ortalama ve standart sapma ile birlikte verilmiştir.

lamaları sırası ile, 59,28±15,42, 61,66±22, 57,22±27,63, 58,68±21,7 ve 48,82±23,15 idi, gruplar arasında fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmadı (p=0,583) (Tablo III). Ortaokul ve altı, lise, yükseköğretim ve üstü grupları doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları sırası ile, 45,38±23,32, 62,4±16,6 ve 74,68±21,24 idi, gruplar arasında fark istatistiksel olarak anlamlı saptandı (p<0,001). Eğitim düzeyi

artıkça doğru cevap verme yüzdesi anlamlı derecede artmakta idi (Tablo IV).

TARTIŞMA

Tıkayıcı uyku apne sendromu, ileri yaşlarda her 5 kişiden 1'inde görülen, yaygın bir hastalıktır. Tıkayıcı uyku apne sendromu ile ilgili bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan çalışmalar az sayıdadır ve bu çalışmalar sağlık profesyonellerinin bilgi düzeylerini ölçmeyi hedeflemektedir (10,11). Sağlık çalışanı olmayan bireylerin bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan tek çalışma pediatrik uyku apnesi ile ilgili yapılmıştır (12). Yaptığımız İngilizce literatür taramasına göre sağlık çalışanı olmayan erişkin bireyler için TUAS bilgilerini ve farkındalığını ortaya koyan bir çalışmaya ve/veya bir ankete rastlanılmamıştır.

Aydınatay ve ark. ortodonti kliniğine başvuran ebeveynlerin pediatrik uyku apnesi ile ilgili bilgi düzeylerini ölçmeyi amaçlayan bir çalışmada, bireylere 18 sorudan oluşan bir anket yapmışlardır. Ankete katılan bireylerin, her soruya verilen doğru cevap yüzdelerini ayrı ayrı incelemişler ve doğru cevap yüzdelerinin % 5,4 ile % 57,7 arasında olduğunu saptamışlardır. Yaş ve her iki cinsiyet arasında sorgulanan bilgi maddeleri arasında istatistiksel anlamlı korelasyon bulmadıklarını belirtmişlerdir (12). Schotland ve Jeffe sağlık çalışanlarının bilgi düzeylerinin ve tutumlarını değerlendirmek için Obstructive Sleep Apnea Knowledge and Attitudes (OSAKA) ismini verdikleri yeni bir anket geliştirmişlerdir (13). Sağlık çalışanlarının tutumunu ölçen 5 soru ve bilgi düzeylerini ölçen 18 sorudan oluşan bu anketi 115 doktora uygulamışlardır. OSAKA anketinin doktorların bilgi düzey ve tutumlarını değerlendirmek için kullanışlı bir yöntem olduğunu bildirmişlerdir (13). Cherrez Ojeda ve ark. Latin Amerika birinci basamak sağlık hizmeti veren hekimlerin tıkayıcı uyku apnesi bilgi düzeyleri ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlayan çalışmalarında OSAKA anketini uygulamışlardır (10). Birinci basamak sağlık hizmeti veren 367 hekimin, sorulan soruları doğru cevaplama oranının ortalaması %60 bulunmuş, cinsiyetler arasında bilgi düzeyleri açısından istatistiksel fark saptanmamıştır (10). Wang ve ark. benzer bir çalışmayı 321 anesteziyoloji uzmanı ile yapmışlar, toplam doğru cevap verme oranını, %62 olarak bildirmişler ve bu skorun yaş ve cinsiyetten etkilenmediğini bildirmişlerdir (11). Çalışmamızda sağlık çalışanı olmayan bireylerin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu konuda literatürde mevcut kullanılan bir anket olmadığından anket tarafımızca oluşturulmuş ve pilot bir çalışma ile TUABDA anketine son şekli verilmiştir. Çalışmamız sonucu toplam doğru cevap yüzdesi ortalaması %57,5 olarak saptandı. Gerek yaş grupları, gerek cinsiyet grupları arasında doğru cevap verme yüzdeleri arasında istatistiksel fark saptanmadı.

Tıkayıcı uyku apne sendromu ile ilgili bilgi düzeyinin eğitim düzeyi ile ilişkili olması mümkündür. Uyku apne-

sinin eğitim düzeyi ile ilişkili olduğunu bildiren çalışmalar olmak ile birlikte, ilişkisiz olduğunu bildiren yayınlar da mevcuttur (10-12). Aydınatay ve ark. pediatrik uyku apnesi bilgi düzeyini ölçmeyi amaçlayan çalışmalarında, ebeveynleri ortaokul ve altı, lise ve yükseköğretim ve üstü olmak üzere 3 gruba ayırarak incelemişler ve artmış eğitim seviyesi ile pediatrik uyku apnesi bilgi düzeyi arasında aynı yönlü istatistiksel anlamlı ilişki olduğunu saptamışlardır (12). TUABDA anketine katılan bireylerin ortaokul ve altı, lise, yükseköğretim ve üstü olarak 3 gruba ayrıldığı çalışmamızda, doğru cevap verme yüzdesi ortalamaları eğitim düzeyi ile artmaktaydı, ilişki istatistiksel olarak anlamlı saptandı.

SONUÇ

Tıkayıcı Uyku Apnesi Bilgi Düzeyi Anketi (TUABDA) sağlık çalışanı olmayan bireylerin değerlendirilmesi için kullanışlı bir ankettir. Bireylerin Tıkayıcı Uyku Apnesi bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve eğitim düzeyi arttıkça, bilgi düzeyinin arttığı gözlenmektedir. Toplumda TUAS hakkında farkındalığı artırmak için projeler geliştirmesine ihtiyaç vardır. Geliştirilecek projelere yardımcı ve dayanak olacak verilerin elde edilmesi için çalışmamız verileri ile birlikte daha geniş katımlı yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Young T, Palta M, Dempsey J, Skatrud J, Weber S, Badr S. The occurrence of sleep-disordered breathing among middle-aged adults. *N Engl J Med* 1993; 328:1230-5.
2. Young T, Peppard PE, Gottlieb DJ. Epidemiology of obstructive sleep apnea: A population health perspective. *Am J Respir Crit Care Med* 2002; 165:1217-39.
3. Ancoli-Israel S, Kripke DF, Klauber MR, Mason WJ, Fell R, Kaplan O. Sleep-disordered breathing in community-dwelling elderly. *Sleep* 1991; 14:486-95.
4. Young T, Evans L, Finn L, Palta M. Estimation of the clinically diagnosed proportion of sleep apnea syndrome in middle-aged men and women. *Sleep* 1997; 20:705-6.
5. Finkel KJ, Searleman AC, Tymkew H, Tanaka CY, Saager L, Safer-Zadeh E, Bottros M, Selvidge JA, Jacobsohn E, Pulley D, Duntley S, Becker C, Avidan MS. Prevalence of undiagnosed obstructive sleep apnea among adult surgical patients in an academic medical center. *Sleep Med* 2009; 10:753-8.
6. Kramer NR, Cook TE, Carlisle CC, Corwin RW, Millman RP. The role of the primary care physician in recognizing obstructive sleep apnea. *Arch Intern Med* 1999; 159:965-8.
7. Antic NA, Buchan C, Esterman A, Hensley M, Naughton MT, Rowland S, Williamson B, Windler S, Eckermann S, McEvoy RD. A randomized controlled trial of nurse-led care for symptomatic moderate-severe obstructive sleep apnea. *Am J Respir Crit Care Med* 2009; 179:501-8.
8. Flegal KM, Carroll MD, Ogden CL, Johnson CL. Prevalence and trends in obesity among US adults, 1999-2000. *JAMA* 2002; 288:1723-7.
9. Cameron AJ, Welborn TA, Zimmet PZ, Dunstan DW, Owen N, Salmon J, Dalton M, Jolley D, Shaw JE. Over weight and obesity in Australia: the 1999-2000 Australian diabetes, obesity and life style study (AusDiab). *Med J Aust* 2003; 178:427-32.
10. Cherrez Ojeda I, Jeffe DB, Guerrero T, Mantilla R, Santoro I, Gabino G, Calderon JC, Caballero F, Mori J, Cherrez A. Attitudes and knowledge about obstructive sleep apnea among Latin American primary care physicians. *Sleep Med* 2013; 14:973-7.
11. Wang CL, Li XZ, Cai XL, Pan XL, Min J. Anesthesiologist's knowledge and attitudes about obstructive sleep apnea: A survey study. *Sleep Breath* 2012; 16:41-6.
12. Aydınatay BS, Aksu M, Taner T. Ortodonti kliniğine başvuran ebeveynlerin pediatrik uyku apnesi hakkındaki görüşleri ve bilgi düzeyleri. *Yeditepe J Dent* 2018; 14(1): 7-12.
13. Schotland HM, Jeffe DB. Development of the obstructive sleep apnea knowledge and attitudes (OSAKA) questionnaire. *Sleep Med* 2003; 4:443-50.